

70282 - آیا دعای روز عرفه برای غیر حاج نیز فضیلتی دارد؟

سوال

آیا دعای روز عرفه برای غیر حاجیان نیز مستجاب است؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

از عائشه - رضی الله عنها - روایت است که رسول الله - صلی الله علیه وسلم - فرمودند: «روزی نیست که الله متعال بیش از عرفه بندهای را از آتش جهنم آزاد کند، و او در این روز [به آنان] نزدیک می شود و سپس به سبب آنان بر ملائکه مباحات می کند و می فرماید: **اینان چه می خواهند؟** به روایت مسلم (۱۳۴۸).

و از عبدالله بن عمرو بن العاص - رضی الله عنهما - از پیامبر - صلی الله علیه وسلم - روایت است که فرمودند: **بهترین دعا، دعای روز عرفه است، و بهترین چیزی که من و پیامبران پیش از من گفته ایم، لا اله الا الله، وحده لا شریک له، له المُلک و له الحمد و هو علی کل شیء قدير، هست** به روایت ترمذی (۳۵۸۵). آلبانی در صحیح الترغیب (۱۵۳۶) آن را حسن می داند.

و از طلحة بن عبید بن کریز به طور مرسل نقل است که **بهترین دعا، دعای روز عرفه است** به روایت مالک در موطا (۵۰۰). آلبانی در **صحیح الجامع** (۱۱۰۲) آن را حسن می داند.

علما درباره ی این اختلاف دارند که آیا فضیلت دعای روز عرفه صرفاً خاص کسانی است که در صحرای عرفه هستند، یا شامل دیگر مسلمانان نیز می شود. قول راجح این است که این فضل شامل همه است و فضیلت عرفه مربوط به روز عرفه است [نه صرفاً صحرای عرفات]. البته شکی در این نیست که کسانی که در عرفه حضور دارند هم فضل مکان را به دست می آورند و هم فضل زمان.

باجی - رحمه الله - می گوید:

این سخن که **بهترین دعا، دعای روز عرفه است** یعنی: بابرکت ترین ذکر، و بزرگترین آن از نظر پاداش، و نزدیک ترین آن به اجابت، و احتمال دارد که منظور خود شخصی باشد که در حج است، زیرا معنای دعای عرفه در مورد وی صحیح است و مخصوص اوست، و به طور کلی توصیف این روز به روز عرفه به خاطر اعمالی است که حاجی در آن انجام می دهد، والله اعلم». المنقی شرح الموطأ (۳۵۸ / ۸).

از برخی از سلف ثابت شده که **تعریف** را جایز دانسته‌اند. تعریف یعنی جمع شدن در مساجد در روز عرفه برای دعا و ذکر الله. از جمله کسانی که این کار را انجام داده‌اند ابن عباس - رضی الله عنهما - است و امام احمد نیز آن را جایز دانسته هر چند خود آن را انجام نداده است.

ابن قدامه - رحمه الله - می‌گوید:

قاضی می‌گوید: **تعریف** در روز عرفه در سرزمین‌ها (یعنی در غیر صحرای عرفه) اشکالی ندارد. اثرم می‌گوید: از اباعبدالله - یعنی امام احمد - درباره‌ی تعریف در سرزمین‌های دیگر پرسیدم که در روز عرفه در مساجد جمع می‌شوند. گفت: **امیدوارم اشکالی نداشته باشد چون چندین نفر [از سلف] آن را انجام داده‌اند** و اثرم از حسن [بصری] روایت کرده که گفت: اولین کسی که در بصره **تعریف** نمود ابن عباس - رحمه الله - است و امام احمد می‌گوید: **نخستین کسی که آن را انجام داد ابن عباس و عمرو بن حُرَیث بودند.**

حسن بصری و بکر و ثابت و محمد بن واسع گویند: آنان در روز عرفه به مساجد می‌رفتند. احمد می‌گوید: اشکالی ندارد، همانا این دعا و ذکر الله است. به او گفتند: تو آن را انجام می‌دهی؟ گفت: اما من نه. و از یحیی بن معین روایت شده که با مردم در روز عرفه [در تعریف] حضور یافت» المغنی (۲/ ۱۲۹).

این نشان می‌دهد که آنان فضل روز عرفه را صرفاً خاص به حاجیان ندانسته‌اند، هر چند جمع شدن در مساجد در روز عرفه به هدف ذکر و دعا از پیامبر - صلی الله علیه وسلم - روایت نشده و برای همین خود امام احمد در آن حضور نیافته اگرچه آن را جایز دانسته و از انجامش نهی نکرده زیرا این کار از برخی از صحابه مانند ابن عباس و عمرو بن حریث - رضی الله عنهم - وارد شده است.

والله اعلم.